

A könyv szerzője ebben a remek kötetben azzal fenyeget bennünket, hogy filozófiája nem könnyed, s e fenyegetését teljes mértékben be is váltja. Azért teszi ezt, mert súlyos aggályai vannak a filozófia társalgási modelljével szemben, amikor a gondolatok labdái ide-oda pattannak, s a játék szabálya, hogy elkapjuk vagy visszaüssük. Nem, ő helyett inkább mázsás köveket görget, vagy még inkább – konstruál. Konstrukciói nem önkényességet vagy alaptalanságot jelentenek, hanem új szellemi nézőpontokat. Magyarországon filozofálva (regényt írva, képet festve) megszoktuk – Bagi Zsolt kedves kifejezésével élve –, hogy elszámoljunk azzal: nem éppen a centrumban vagyunk, s ezt a provincializmus kritikájával, vagy a periférikus helyzet kísérleti, sőt néha egy-egy dologban élre ugró lehetőségeinek számba vételével dolgozzuk fel. Ő ezzel szemben a lokalitás és univerzalitás új viszonyát ajánlja nekünk, mint a modern kor jellegzetességét, ahol az univerzalitás nem a centrumokból árad a perifériába, mert a centrumok is lokálisak. „Az egyetemes arca, ahogy a helyünkről látszik” – magyarázza könyve címét. Így aztán természetesen kapcsolódnak össze a tartalomjegyzék alapján nagyon is széttartó témájú írások, Merleau-Ponty festészetfilozófiája illeszkedik a Nyolcak művészetéhez, s egy filozófiatörténeti mesterműként is értékelhető Spinoza-tanulmányról felfogjuk, hogy a szerző a magyar társadalom súlyos betegségére, a dezintegrációra keresi benne az orvosságot, ahogyan Kemény István és Bartis Attila párbeszédéről, vagy Petri György *Mizantróp*-fordításáról szólva is.

Radnóti Sándor

fülszöveg

„Az affirmatív szirup”. Ezt a kifejezést olvashatni Lengyel Imre Zsolt egyik kötetbeli kritikájában. Hogy ez folyná teljesen körül a tárgyalt művet. Talán ebből is látszik: Lengyelnek az elé kerülő szövegeket komótosan ízekre szaggató írásaiban egyfajta visszafogott ingerültség érezhető, az okoskodó, előíró vagy a körmönfonság olcsó látszatát segítségül hívó üresség iránti türelmetlen ellenszenv. Analitikus elme, képtelen, közhelyes, tarthatatlan előfeltevések feltárásakor van igazán elemében, a kíméletlenül alapos végiggondolás a legfőbb szenvedélye. Legfőbb ellenfele a honi vulgárposztmodern és annak sajátos leágazása, az az irodalmi divat, amely múltunkat színesen, szagosan, áramvonalas narratív trükköket bedobva, megfelelő pillanatban giccses közhelyektől meghatottan éppen úgy meséli újra, ahogy mindig is ismerni véltük. Pedig a testek tapasztalata, a beljünk íródó, mozdulatainkban megmutatózó múlt nem lényegileg egyforma építőkockák, amelyekből bármit, de leginkább valami nagyon kézenfekvőt lehet csak összerakni a nagy elbeszéléseket lerázó szabadság rendre végtelen konformizmusba – dögunalomba – fülő kötetlen szövegjátékában. Lengyel Imre Zsolt éles szemű ideológiakritikája megmutatja, hogy a fundamentalizmus és a vele hamisan szembeállított, kiüresített álposztmodern végső soron közeli rokonok: közös vonásuk, hogy nem ismernek kérdéseket és nem érzékelnek problémákat. Ha igazuk lenne, semmi szükség nem volna irodalomra, de Lengyel elég jó olvasó ahhoz, hogy minden oldalon bizonyítsa: nincs igazuk. Utál minden divatot és minden olyan intellektuális közhelyet, amelyek divatokat és ellendivatokat legitimálnak. Egy minden könnyed szellemességtől és eredetiségtől mentesen léha kritikus beszédmóddal szemben lép fel, melynek némely e lapokon feltrancsírozott munkák mintha csak a derivátumai lennének. Ugyanakkor az írásmódok, melyeket – az etikai kritika lehetőségei iránti elméleti érdeklődésétől nyilván nem függetlenül – figyelmünkbe ajánl (Rubin Szilárdtól és Spirótól Krasznahorkain és Bodoron át Szécsi Noémiig), megnyugtatóan sokrétűek ahhoz, hogy a dogmatikus kritika csapdáit is széles ívben kerülhesse el. Szövegérzékenység és aprólékosság párosul elméleti érzékenységgel és történeti felkészültséggel, bátor, ugyanakkor körültekintő ítélkezési kedvvel és imponáló szívóssággal.

A magyar irodalomkritikában az utóbbi évtizedekben a rosszfiúk előbb-utóbb kedveszegetten, sértetten visszavonultak sebeiket nyalogatni, csak hogy Lengyel Imre Zsolt minden kíméletlen szellemessége ellenére sem rosszfiú. Nem kiabál, hanem szelíd gúnnyal konstatál csak, és eléggé kitartónak tűnik. Mindenkinek számolnia kell vele hosszú távon, és ez sem neki, sem azoknak nem fogja megkönnyíteni az életét, akik az útjába kerülnek. Csak nekünk, olvasóknak lesz sokkal jobb ezentúl.

Vári György

fülszöveg

